

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА**

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
«РУБІНОВСЬКІ ЧИТАННЯ»**

15 травня 2020 року

УМАНЬ - 2020

ОЦІНКА АГРОМЕТЕОРОЛОГІЧНИХ УМОВ ВИРОЩУВАННЯ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ В РАЙОНІ СТАНЦІЇ ІЗМАЇЛ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Н.С. МАРТИНОВА, бакалавр,

Т.К. КОСТЮКЄВИЧ, кандидат географічних наук

Одеській державний екологічний університет, м. Одеса

В Україні пшеницю вважають однією з головних продовольчих культур. З її зерна виготовляють цінний та культовий продукт для українців – хліб, тому народногосподарське значення важко недооцінити. В останні роки при вирощуванні пшениці озимої за інтенсивною технологією в провідних господарствах України збирали від 43,3 ц/га до 103 ц/га зерна. Ці та інші досягнення свідчать про великі біологічні можливості пшениці озимої, максимальна реалізація яких є головним завданням землеробів.

Культура належить до холодостійких рослин. Насіння її здатне проростати при температурі ґрунту 1–2°C, проте сходи з'являються із запізненням і недружно. Оптимальною температурою для появи сходів є 12–15°C, температура понад 25°C несприятлива для проростання, а при температурі 40°C і вологості повітря 30 % і нижче насіння гине. Найсприятливішим для сівби пшениці є календарний строк із середньодобовою температурою повітря 14–17°C.

Пшениця озима потребує достатньої кількості вологи протягом усієї вегетації. Вологість, більша за 80 % НВ, несприятлива для пшениці. Для пшениці озимої велику роль грають опади в серпні-вересні.

В Україні вирощуються переважно сорти, які належать до виду м'якої пшениці. Серед них поширені у Степовій зоні такі сорти як: Безоста 1, Донецька 46, Дончанка 3, Красуня Одеська, Одеська 162, Одеська 265, Одеська 267, Скіф'янка, Фантазія, Витязь, Федорівка, Херсонська остиста та інші.

Для оцінки агрометеорологічних умов на ріст та розвиток пшениці озимої в весняно-літній період в районі станції Ізмаїл Одеської області були розраховані агрометеорологічні показники по міжфазних періодах розвитку: відновлення вегетації – поява нижнього вузла соломини; поява нижнього вузла соломини – колосіння; колосіння – цвітіння; цвітіння – воскова стиглість. По кожному міжфазному періоду розраховувались середні багаторічні дати настання фаз розвитку пшениці озимої, середні багаторічні показники: тривалість міжфазного періоду, середня температура за період, сума активних і ефективних температур, сума опадів та середні запаси продуктивної вологи в різних шарах ґрунту. Крім того, в цілому за весняно-літній період розвитку культури розраховувалась вологозабезпеченість.

Розглянемо агрометеорологічні умови вирощування пшениці озимої по періодам вегетації. Пшениця озима є досить посухостійкою в порівнянні з ранніми яровими хлібами. Справа в тому, що продукційний процес формування зерна проходить у неї в більш ранні терміни, при цьому краще використовуються осінньо-зимові запаси вологи. Однак при сухій весні цієї

вологи може не вистачити, особливо від виходу в трубку до колосіння, тобто в період самого інтенсивного росту рослин. Встановлено, що від початку весняного відростання до колосіння пшениці потрібно близько 70 % води, яка витрачається за вегетацію, а від цвітіння до воскової стиглості – тільки 20 %. Сучасні сорти характеризуються великою стійкістю до низьких температур і при хорошому сніговому покриві можуть витримувати морози до — 25–30°C.

У нашому випадку відновлення вегетації пшениці озимої в районі станції Ізмаїл Одеської області в середньому спостерігається 11 березня. Однак, у залежності від складних метеорологічних умов, тривалість періоду, а також дата поява нижнього вузла соломини можуть істотно змінюватися. Так, сама рання дата відновлення вегетації спостерігалась 6 лютого 2002 року, а найпізніша дата – 4 квітня 1996 року. Тривалість міжфазних періодів знаходиться в залежності від умов зволоження орного шару ґрунту і термічного режиму та в середньому за період вегетації становить 106 днів, найдовший – 133 дні (2002 р.), найкоротший – 79 днів (1996 р.). Значення запасів вологи в метровому шарі ґрунту під час відновлення вегетації в середньому становить 130 мм.

Сума активних і ефективних температур є одним з основних агрометеорологічних показників. Значення біологічного мінімуму залежить від біологічних і сортових особливостей культури, фази розвитку і сформованих агрометеорологічних умов цілого ряду агрометеорологічних завдань. Забезпеченість теплом міжфазного періоду характеризується сумою активних та ефективних температур. В середньому сума активних температур за період становить 1373°C, найбільша сума за цей же період – 1584°C (1998 р.), найменша – 1050°C (1997 р.).

Сума ефективних температур в середньому за весь розглянутий період становить 925°C, найменше значення – 837°C (2004 р.), найбільше – 1030°C (2000 р.). Середня температура повітря за весняно-літній період вегетації в середньому становить 8,0°C.

Опади характеризуються великою мінливістю за роками, в середньому за період відновлення вегетації – воскова стиглість випало 142 мм, найбільша кількість опадів – 205 мм (1997 р.), найменша – 74 мм (2000 р.).

Вологозабезпеченість розраховувалась як відношення сумарного випарування до вологопотреби культури. В середньому за досліджуваний період в районі станції Ізмаїл Одеської області оцінка вологозабезпеченості становить 79 %. Найбільше значення спостерігалось в 2001 році та становило 118 %, найменше – в 2003 році та становило 85 %. Середнє квадратичне відхилення становить 85 мм. Коефіцієнти варіації становив 1,07.

В цілому протягом весняно-літньої вегетації умови для росту і розвитку пшениці озимої в районі станції Ізмаїл Одеської області сприятливі та відповідають біологічним особливостям культури.